

**TEMA 2.2: UNIVERZITET U PROMENAMA (Novi Zakon o visokom obr.,
Standardi za akreditac., Rangiranje...)**

**ČLANSTVO KAPK U ENQA I EQAR - OBAVEZA ODRŽANJA
NACIONALNOG SISTEMA OBEZBEĐENJA KVALITETA U VISOKOM
OBRAZOVANJU I IZAZOV ZA NJEGOVO UNAPREĐENJE**

Sofija Pekić Quarrie

Komisija za akreditaciju i proveru kvaliteta, Beograd, Srbija

Nacionalna kontakt osoba za ENQA i EQAR

pekicq@gmail.com

Kratak sadržaj: U radu se prvo sumiraju aktivnosti koje je KAPK sprovodila u poslednje 2 godine usklađujući se sa preprukama ENQA i EQAR u okviru svojih kompetencija i potom iznosi koncept promena koje bi trebalo sprovesti izmenama Zakona o visokom obrazovanju u skladu sa preporukama ovih institucija. Potom se analiziraju izmene u sva 3 dela ESG (Deo 1: Standardi i smernice za unutrašnju kontrolu kvaliteta, Deo 2: Standardi i smernice za spoljašnju kontrolu kvaliteta i Deo 3: Standardi i smernice za kontrolu kvaliteta agencija) i sugerišu adekvatne promene u našem sistemu obezbeđenja kvaliteta. Ovim bi se, pored unapređenja sistema, obezbedilo održanje članstva u ovim evropskim asocijacijama.

Ključne reči: *obezbeđenje kvaliteta, visoko obrazovanje, ESG, ENQA, EQAR*

**MEMBERSHIP IN ENQA AND EQAR: OBLIGATION TO MAINTAIN NATIONAL
SYSTEM OF QUALITY ASSURANCE AND CHALLENGE TO IMPROVE IT**

Abstract: *The paper first summarises activities taken by CAQA in past 2 years to comply with the recommendations of ENQA and EQAR within its competences and then presents the concept of changes that should be done by new Law on higher education following recommendations of these institutions. Analysis of all parts of new ESG (Part 1: Standards and guidelines for internal quality assurance, Part 2: Standards and guidelines for external quality assurance and Part 3: Standards and guidelines for quality assurance agencies) is done by suggesting corresponding changes in our system of quality assurance. This would contribute to both – improvement of the system as well as maintenance of the membership in European associations.*

Key Words: *quality assurance, higher education, ESG, ENQA, EQAR*

1. UVOD

Komisija za proveru kvaliteta u visokom obrazovanju (KAPK) je 2013 godine dobila punopravno članstvo na 5 godina u Evropskoj asocijaciji za obezbeđenje kvaliteta u visokom obrazovanju (ENQA) i 2014 u Evropskom registru za obezbeđenje kvaliteta u visokom obrazovanju (EQAR). Ovim je pokazano da su standardi i procedure koje KAPK sprovodi u skladu sa Evropskim standardima i smernicama (ESG), kao i da je sistem kvaliteta u našoj zemlji kompatibilan sa evropskim. Članstvo u evropskim asocijacijama, pored ogromnog značaja za ugled naseg visokog obrazovanja, predstavlja i obavezu da se postignuto zadrži i unapređuje, da se ispostuju preporuke kao i da se isprate promene u evropskom prostoru obezbeđenja kvaliteta uskladjivanjem sa izmenama standarda ESG usvojenim u maju 2015 na ministarskoj konferenciji u Jerevanu (1). U radu se sumiraju aktivnosti koje je KAPK sprovodila u poslednje 2 godine usklađujući se sa preprukama ENQA i EQAR u okviru svojih kompetencija, iznosi koncept promena koje bi trebalo sprovesti izmenama Zakona o visokom obrazovanju u skladu sa preporukama ovih institucija i analiziraju izmene ESG i sugerišu adekvatne promene u našem sistemu obezbeđenja kvaliteta. Ovim bi se, pored unapređenja sistema, obezbedilo održanje članstva u ovim evropskim asocijacijama.

2. POSTUPANJE PREMA PREPORUKAMA EVROPSKIH ASOCIJACIJA

Obe evropske institucije i ENQA i EQAR su dale preporuke za unapređenje koje se mogu svrstati u 2 kategorije – one koje je Komisija već sprovela i one koje se tiču sistemskih rešenja i koje se postižu izmenama zakona o visokom obrazovanju.

U prvu grupu aktivnosti u skladu sa preporukama koje je Komisija, uz saglasnost NSVO, samostalno izvela tokom drugog kruga akreditacije spadaju: a) uvođenje procedure naknadnog praćenja (follow up), b) objavljivanje nekoliko sistemskih analiza i c) uvođenje poslodavaca i studenata u sistem osiguranja kvaliteta.

Procedura naknadnog praćenja se sprovodi u okviru spoljašnje provere kvaliteta kada institucija ne ispunjava standarde kvaliteta. Procedura predviđa izradu akcionog plana za prevažilaženje nedostataka od strane visokoškolske institucije kao i njegovu realizaciju o čemu ustanova podnosi izveštaj Komisiji. Ovoj proceduri su podvrgnute dosada 4 visokoškolske institucije i kod svih je završen postupak i donet pozitivan završni Izveštaj o spoljašnjoj proveri kvaliteta. Ovo je kod ovih institucija doprinelo unapređenju bilo materijalnih ili ljudskih potencijala za realizaciju nastavnog procesa.

Komisija se, pored tekućih obaveza na primeni i unapređenju standarda i procedura, bavila i analitikom u cilju ukazivanja na stanje u pojedinim sektorima visokog obrazovanja kao što su visoke strukovne škole (2) i jedinice bez svojstva pravnog lica (3), kao i u cilju ispitivanja efekata kontrole kvaliteta na visokoškolske ustanove (4,5). Osnovni zaključci ovih analiza je da je u našoj zemlji uspostavljen sistem obezbeđenja kvaliteta u visokoškolskim ustanovama kao i da postoji poboljšanje nekih važnih parametara kvaliteta ustanova (prostorni kapaciteti, broj studenata po nastavniku, kompetencije nastavnika) kod drugog u odnosu na prvi krug akreditacije.

Uključivanje privrednika i studenata u potkomisije za posete ustanovama se, takođe, pokazalo kao vid unapređenja rada Komisije i postupka spoljašnje provere kvaliteta (5). Ovim je pokazano da je sistem obezbeđenja kvaliteta u visokom obrazovanju otvorio vrata zainteresovanim stranama, ne samo kroz anketiranje, nego i neposredno kroz učešće u intervjuima sa pojedinim grupama u visokoškolskoj ustanovi tokom posete i inkorporiranje njihovih izveštaja u izveštaj Komisije.

U drugu grupu aktivnosti u skladu sa preporukama su aktivnosti Komisije u okviru radne grupe za izmene Zakona o visokom obrazovanju. Značajne primedbe ENQA i EQAR se tiču pravnog statusa Komisije, organizacije i resursa kao i unapređenja nezavisnosti što predstavlja usklađivanje sa ESG (Deo 3) koji se odnosi na standarde kvaliteta agencija. Ove promene se mogu sprovesti isključivo izmenama Zakona o visokom obrazovanju koje bi ujedno bile usklađene sa aktivnostima predviđenim akcionim planom Strategije obrazovanja 2020. Predstavnici Komisije iz prethodnog i sadašnjeg saziva, članovi radne grupe za izmene zakona u domenu akreditacije su sačinili predlog izmena odgovarajućih članova Zakona (članovi 13 do 17). Ovaj predlog predstavlja uporedni pregled postojećih članova zakona sa analizom njihovih slabosti, predlog izmena i konačno efekte predloženih izmena i njihovu usklađenost sa akcionim planom strategije i preporukama ENQA i EQAR. Važno je naglasiti da smo se trudili da zadržimo sve važne karakteristike našeg sistema obezbeđenja kvaliteta (tipove evaluacija, zakonske parametre kvaliteta, način izbora ekspertskih tela) radi opstanka u evropskim asocijacijama. Integralnu verziju predloga ćemo, zajedno sa priložima, u elektronskoj formi dostaviti organizatorima skupa, a ovde bismo samo izložili osnovne elemente promena svakog člana.

Član 13. Komisija za akreditaciju i proveru kvaliteta. Predvideli smo formiranje samostalnog nezavisnog državnog regulatornog tela - Agencije koja se sastoji od organa upravljanja, organa poslovođenja, ekspertskih i stručnih organa: Komisije za akreditaciju i proveru kvaliteta (KAPK), Komisije za žalbe i Stručne službe. KAPK je ekspertsko telo Agencije koje obavlja procese evaluacija i koje nezavisno donosi odluke. Sastoji se od 5 potkomisija za određena polja, potkomisije za spoljašnju proveru kvaliteta (u čiji rad su uključeni privrednici i studenti) i potkomisije za akreditaciju naučnoistraživačkog rada u visokoškolskim ustanovama. Izbor članova KAPK je po ustaljenoj proceduri. Komisija za žalbe je drugo nezavisno ekspertsko telo

Agencije čiji su članovi istaknuti profesori i naučnici koji se biraju sa posebne liste na isti način kao i članovi KAPK.

Član 14. Nadležnost i rad Komisije. Predvideli smo da sve dosadašnje nadležnosti Komisije preuzme Agencija, odnosno njeno ekspertsko telo KAPK.

Član 15. Obezbeđenje kvaliteta visokoškolske ustanove. Ovaj član se odnosi na proces spoljašnje provere kvaliteta (audit) i prerađen je u skladu sa dosadašnjom praksom, preporukama ENQA i EQAR i izmenama ESG u delu 1.

Član 16. Akreditacija. Predlog ne predviđa veće izmene ovog člana. U našem sistemu postoje dva tipa akreditacije u odnosu na to šta se akredituje: akreditacija studijskih programa i akreditacija ustanova i smatramo da je neophodno zadržati oba tipa akreditacije. Predviđa se izmena standarda za akreditaciju studijskih programa u vezi sa porebom usklađivanja sa izmenama ESG (Deo 1) koji se odnosi na razradu kurikuluma prema ishodima učenja. Takođe smatramo da je, pored početne akreditacije neophodno zadržati i ponovnu akreditaciju. Novina bi bila produženje roka za ponovnu akreditaciju: sa 5 na 7 godina.

Član 17. Samovrednovanje. Predložene izmene u ovom članu proističu iz izmena ESG (Deo 1) i potrebe da se naš zakonski okvir i standardi izmene u skladu sa ESG. Predlaže se obaveza ustanove da u svom izveštaju o samovrednovanju detaljno opiše način na koji je uspostavila sklad između ishoda učenja, sadržaja, nastavnih metoda, i kriterijuma ocenjivanja. Predlaže se da interval za podnošenje izveštaja o samovrednovanju bude na 5 godina.

3. USKLAĐIVANJE SA IZMENAMA ESG

Promene ESG sa predlozima za usaglašavanje smo pregledno prikazali na TREND-u 2015 (6). Ukratko da ponovimo, ESG ima 3 dela i to: *Deo 1: Evropski standardi i uputstva za unutrašnju kontrolu kvaliteta (samovrednovanje) visokoškolskih ustanova* koji obuhvata 7 standarda; *Deo 2: Evropski standardi i uputstva za spoljašnju kontrolu kvaliteta u visokom obrazovanju* koji obuhvata 8 standarda i *Deo 3: Evropski standardi i uputstva za spoljašnju kontrolu kvaliteta agencija* koji obuhvata 8 standarda. Glavne izmene se ondose na Deo 1 - standarde za samovrednovanje visokoškolskih ustanova kojih sada ima 10.

Usaglašavanje sa ovim promenama ESG, Deo 1 zahtevalo bi izmene naših standarda i to standarda za samovrednovanje i standarda za akreditaciju studijskih programa i ustanova. Osnovne izmene standarda bi se odnosile na:

1. Obavezu uključivanja zainteresovanih strana (»stakeholder-a«) u procese kreiranja politike obezbeđenja kvaliteta VŠU
2. Uvođenje preciznog definisanja ishoda učenja za kurikulume svakog predmeta uporedo sa metodama nastave i ocenjivnja koji »gađaju« ishode.
3. Uvođenje novih nastavnih metoda u kojima je student u središtu nastave – tzv. interaktivna nastava za koju je takodje neophodno unaprediti pedagoške kompetencije univerzitiskih nastavnika
4. Obavezu permanentnog razvoja nastavničkih kompetencija

Usaglašavanje sa Delovima 2 i 3. ESG koji propisuje standarde za spoljašnju proveru kvaliteta i standarde kvaliteta agencija smo detaljno obrazložili kroz predlog izmena Zakona o visokom obrazovanju.

4. ZAKLJUČAK

KAPK u narednom periodu, pored svojih osnovnih aktivnosti na implementaciji standarda i procedura u procesu spoljašnje provere kvaliteta visokoškolskih ustanova, mora posvetiti pažnju unapređenju standarda za akreditaciju i spoljašnju proveru kvaliteta u skladu sa izmenama ESG. S obzirom na predstojeću ponovnu evaluaciju KAPK od strane ENQA i EQAR krajem 2017. godine potrebno je izvršiti neophodne izmene Zakona o visokom obrazovanju kojima bi

se, prema predloženim izmenama, išlo u susret preporukama ovih evropskih asocijacija i održalo članstvo našeg tela za akreditaciju u visokom obrazovanju u ovim evropskim asocijacijama.

5. LITERATURA

- [1] Standards and guidelines for quality assurance in the European higher education area (ESG). 2015. Brusseles, Belgium.
- [2] System-wide analysis of higher schools of professional studies in Serbia (<http://www.kapk.org/images/stories/dokumenta/HIGHER-PROFESSIONAL-SCHOOLS.pdf>)
- [3] System-wide analysis of higher education institution units in Serbia (<http://www.kapk.org/images/stories/dokumenta/System%20wide%20analysis%20of%20HEI%20units.pdf>)
- [4] Vujčić V., Pekić Quarrie S., Spasić S., Andrijana Tot. 2013. Effects of quality assurance in Serbian higher education after the first round of accreditation. Proceedings of International Conference on Technology Transfer. pp 179-189.
- [5] Pekić Quarrie S., Spasić S., Vujčić V., Andrijana Tot. 2014. Impact of the evaluation process of HEIs in Serbia. Proceeding of TREND Conference, pp 140-144.
- [6] Pap E., Vujčić V., Pekić Quarrie S., Milentijević I. 2015. Međunarodna saradnja Komisije za akreditaciju i proveru kvaliteta (KAPK) – izazov za promene. Zbornik radova sa skupa Trendovi razvoja – Univerzitet u promenama, pp.107-111.